

Adatutak

Zimányi Magdolna

A Számítógép Hálózati Központ volt vezetője

Központi Fizikai Kutatóintézet

(Ott fenn a hegyen...)

1950 alapítás

1975 KFKI kutatóközponttá alakul, intézetek:

Anyagtudomány

Atomenergia

Mérés- és Számítástechnika

Mikroelektronika

Műszaki Fizika

Részecske- és Magfizika

Szilárdtestfizika és Optika

1990 önálló intézetek alakulnak

2012 MTA Energiatudományi Kutatóközpont

MTA TTK Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Intézet

MTA Wigner Fizikai Kutatóközpont

Adatok

Adatok mérése berendezésekkel, eredmények kiértékelése, feldolgozása, mérések vezérlése, mérések szimulációja, elméleti számítások, berendezések építése

Információcsere partnerekkel, bel- és külföld

Kutatás eredményének **közzététele**, publikáció

Hozzáférés az eredményekhez, bibliográfia,

információkeresés és nyilvántartás, **scientometria**

Tájékoztatás, híradások legújabb eredményekről

Hogyan jutnak el?

Igények és eszközök 1

Fizikai kutatás igényei

1960 Elektronikus Főosztály

1963 Számítástechnikai Osztály

1960 Ural I. elektroncsöves gép 4096 szó memória, mágnesdob,
100 művelet/sec

Elliot 803 gép Nehézipari Minisztérium, **Gier Algol**
(operátorleánykák viszik szatyorban a lyukszalagokat a Gier
géphez)

1966 ICT 1905 32 Kszó (24 bites szavak), ferritmemória,
lyukszalag, sornyomtató

Első „nyugati” „nagy gép” az országban.

Képzés Angliában, operációs rendszer.

1967 mágnesszalag, **YKA1** programkezelő rendszer

Az első „nagyszámítógép” a KFKI-ban ICT 1905

Mágnesszalagos egység, sornyomtató és a vezérlő asztal írógéppel

Friden flexowriter a 60-as évekből

Lyukszalag-lyukasztó, vezérlő írógép

NJSzT iTf 2014. ápr. 16. Egykor és most – Adatutak

ICT 1905 számítógép a szegedi Informatikatörténeti Múzeumban

A KFKI egykori számítógépe

ICT 1905 számítógép a szegedi Informatikatörténeti Múzeumban

A KFKI egykori számítógépe levett előlappal

Igények és eszközök 2

ICT 1905 akadémiai intézmények, egyetemek használták

Csillagászati Kutató Int., ELTE, BME, ATOMKI, Országos Tervhivatal

Könyvek, programozási nyelvek

ELTE oktatás, „programozó matematikus” képzés elindulása

Fő felhasználási területek:

magfizika, részecskefizika, mérések kiértékelése,

elméleti számítások, szimulációk

reaktorfizika, kutatóreaktor, ZR6 program, Paks

Külföldi tapasztalatok: fizikusok

Numerikus módszerek, programkönyvtárak, programok honosítása

Nemzetközi együttműködések Dubna

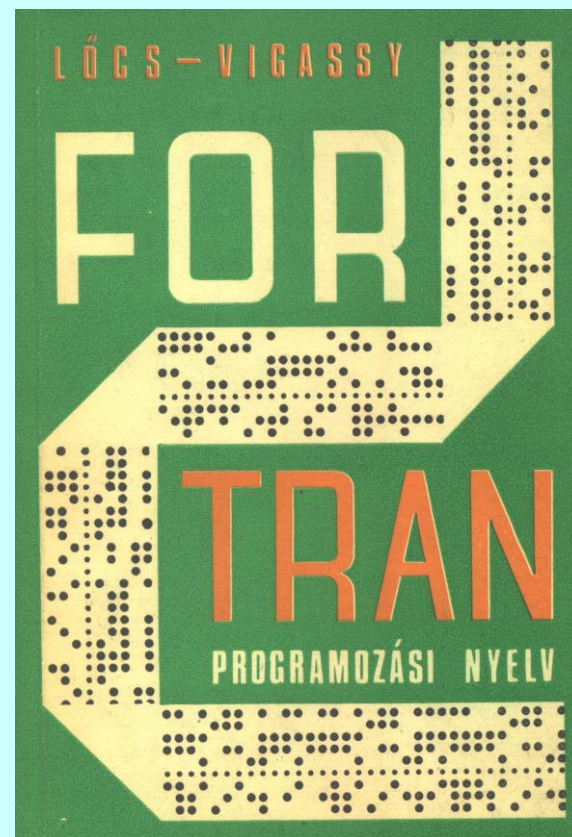
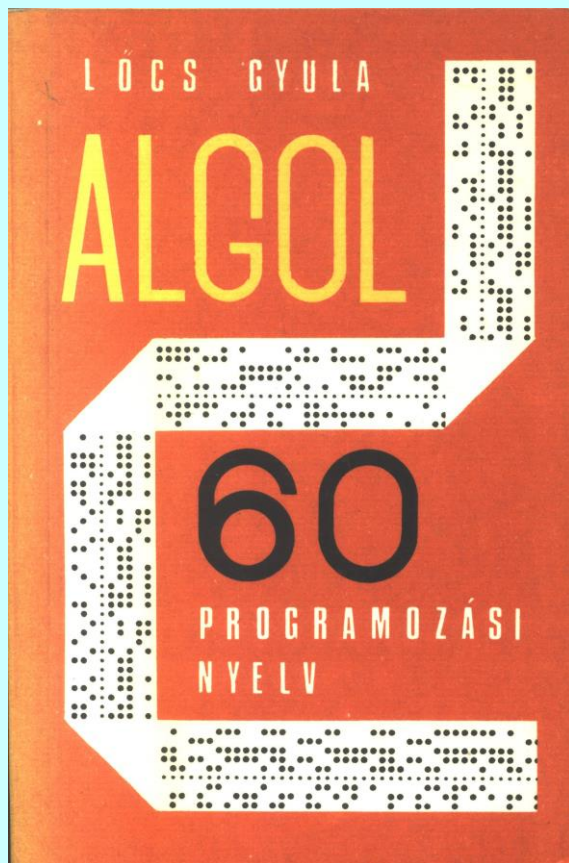
CERN-Dubna együttműködés

CERN nyitottsága, know-how, információk

CERN-ből kapott programok, CERN Library

Későbbi **CEDRUS** rendszer mintája a CERN-ben használt ORION rendszer

Magasszintű programozási nyelvek

Lőcs Gyula és Vigassy József könyveiből sokan tanultak

TPA

TPA-1001 bemutatása Esztergomban 1968. A gép tervezésében hasznosultak az ICT tapasztalatok

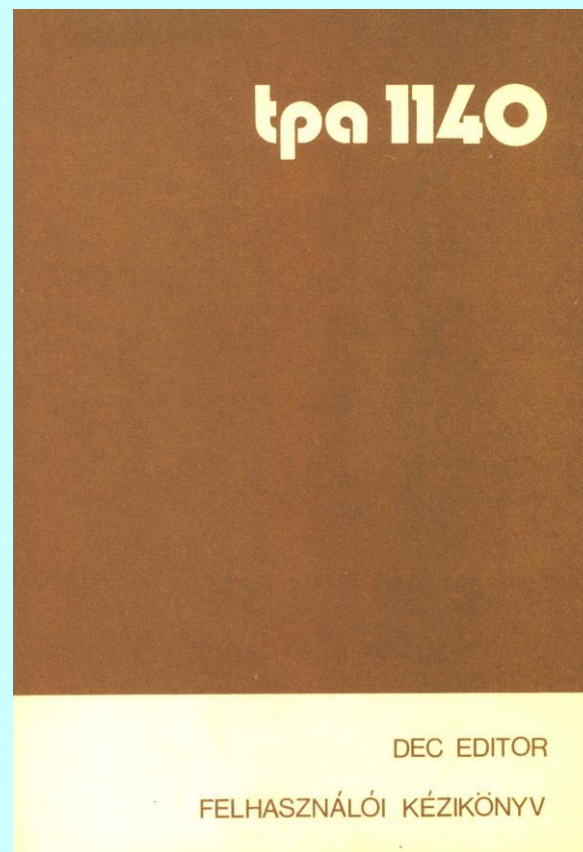
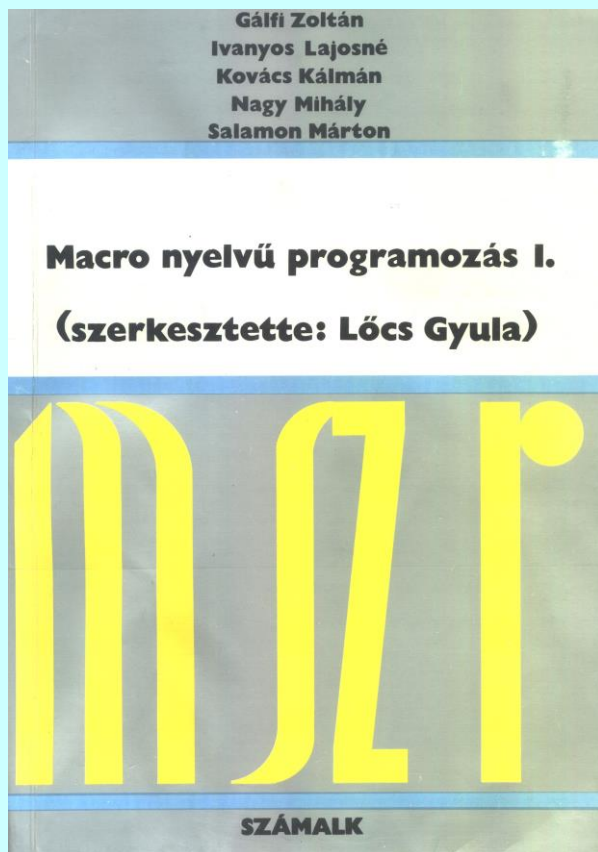
Nagygép mellett szerveződött programozói gárda részt vesz a **TPA software** fejlesztésben

A „nagygépek” segítettek a kisméretű SW fejlesztésben is. TPA gépek szimulátorai az ICT gépen futottak

1970 „**kettős rendszer**” ICT 1905-TPA-1001 összekapcsolása. TPA egy plottert vezérel.

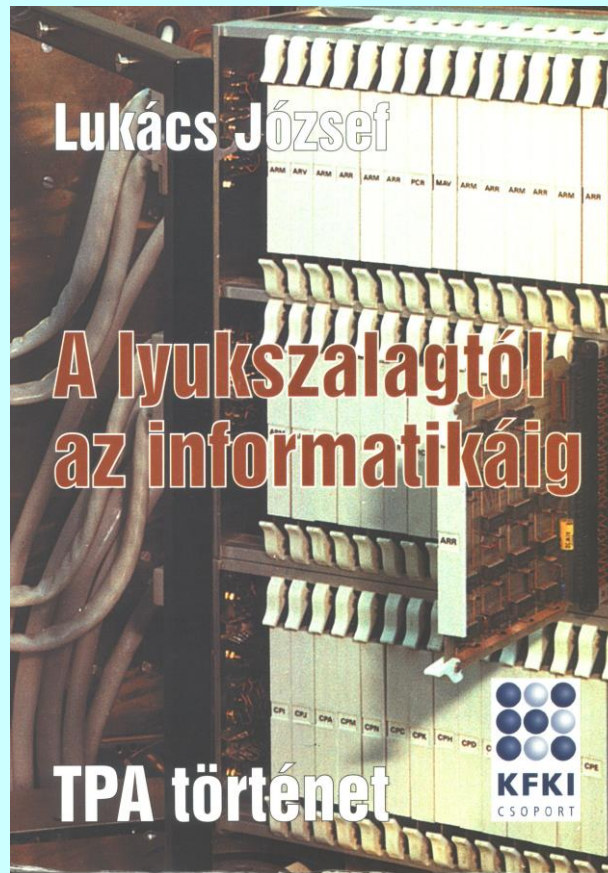
1972 Számítástechnikai Főosztály a Mérés- és Számítástechnikai Kutatási Területre (1975-től MSzKI) kerül, kibővül. **TPA-70, TPA-11 fejlesztés**

Programfejlesztés TPA gépekre

TPA kézikönyvek

TPA történet

http://web.itf.njszt.hu/wp-content/uploads/2013/05/TPA_t%C3%B6rt%C3%A9net.pdf

Magyar Elektronikus Könyvtár <http://mek.oszk.hu/07400/07472/>

ESzR nagygépek (IBM 360 kompatibilis szocialista)

ESzR rendszer IBM 360 kompatibilis nagygépek szocialista gyártásban
1973 Esz-1020 (R-20) 128 KB memória, lyukkártya-bemenet,
4 db 7,5 MB diszk egységek, 4 db mágnesszalag, DOS operációs rendszer
Összekötés a TPA-70-nel (ESzR csatorna-adapter), plotter
CEDRUS interaktív terminálkezelő rendszer fejlesztése
(Telbisz Ferenc, Arató András, Sarkadi Nagy István)
1977 Esz-1040 (R-40) NDK gyártmányú IBM 360 kompatibilis ferritmemória
OS/MVT először 8x7,5 Mbyte, majd 30 MB BASF diszkekkel

Lehetséges volt programok átvétele

CEDRUS interaktív rendszer ESzR gép – TPA-70

Szolgáltatások: **Feladatok beküldése** a terminálról
Szövegszerkesztés, programok, adatok
Eredmények megjelenítése a terminálon

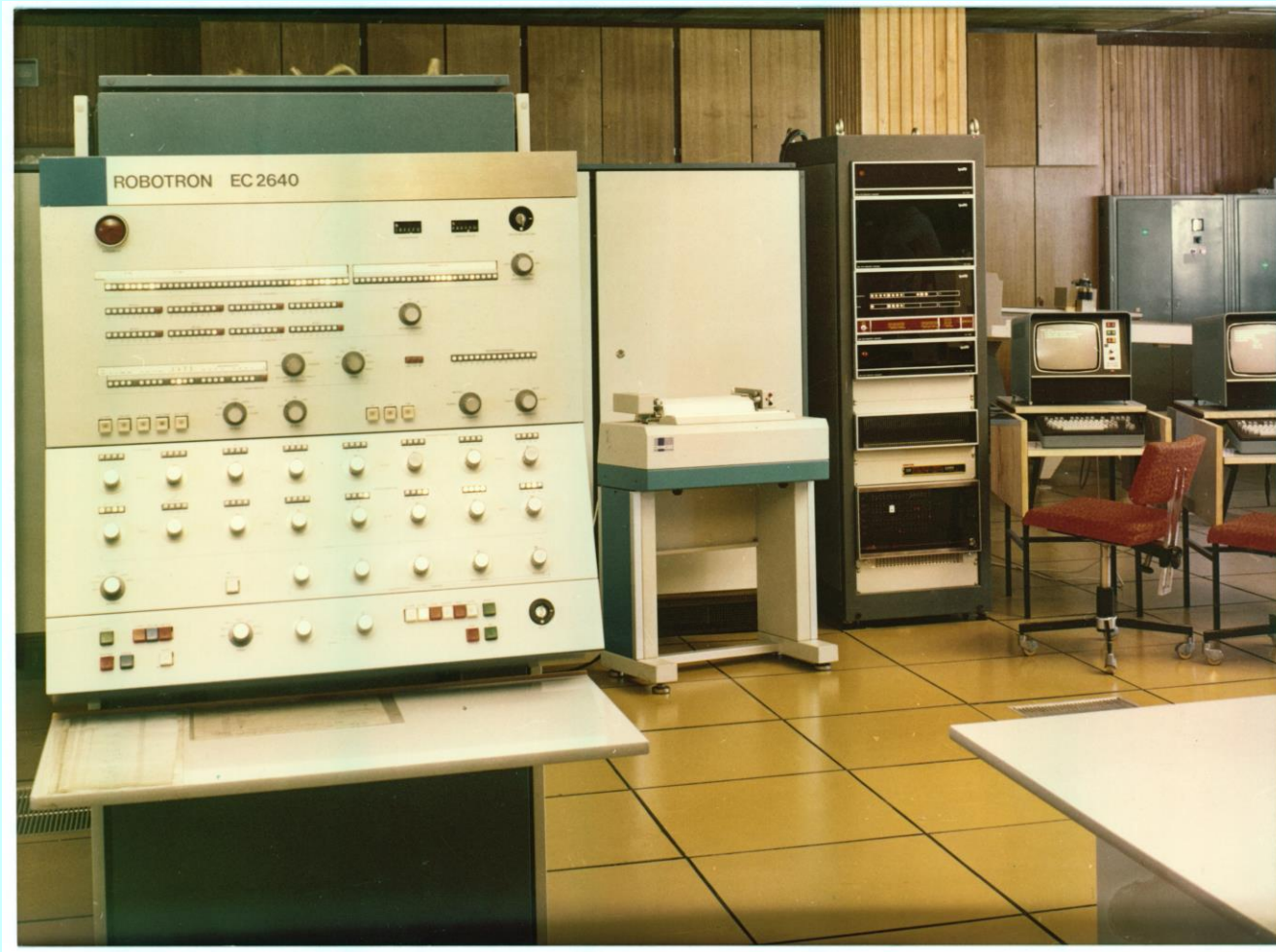
Búcsú a lyukkártyáktól!

R-45 gép, szovjet gyártmány, diszk, mágnesszalag-kapacitást bővíti.

80-as évek végén **BASF 7/61 gép** IBM kompatibilis, Hitachi gyártmány,
3 MB memória, embargó!, 70 és 100MB BASF gyártmányú diszkekkel.

PC-korszak kezdődik

IBM kompatibilis „nagygépek” 1

ESz-1040 (R-40) számítógép NDK gyártmány. Mellette a TPA70 gép

IBM kompatibilis „nagygépek” 2

ESz-1040 számítógép NDK gyártmány, diszkekkel. Mellette a TPA-70 gép

Könyvtár, publikációk

Könyvtárban reportok gépi feldolgozása, nyilvántartása.

1971-től ICT gépen, majd IBM kompatibilis gépeken (R40, BASF).

Információvisszakeresés ICT gépen, majd ESzR gépeken adatbázisokból:

Chemical Abstracts, INSPEC (physics and computer),

INIS (International Nuclear Information System),

WAA (World Aluminum Abstracts)

BINAR rendszer Horváth Iván írta ICT 1905-re,

a BASF gép leállításáig, 1992-ig futottak különböző változatai.

A néhány kihelyezett CEDRUS terminál egyike a könyvtárban működött.

1989-90 **bécsi telefonszámon DIALOG** online information retrieval system

Report könyvtár, majd 1990 után a könyvek **katalógus**ának gépi nyilvántartása

1986-tól CDS/ISIS majd microISIS (UNESCO által terjesztett rendszer)

1995-ben egyik első hazai online könyvtári katalógus

OPAC (On-line Public Access Catalogue)

ALEPH könyvtári rendszer

CERN könyvtára is ezt vezette be.

Milyen adatúton jut el az adat a számítógépből a vak, vagy sérült emberhez?

BraiLab számítógép (**Brailab Plus**, **Brailab PC**) KFKI MSzKI-ban fejlesztették ki HomeLab számítógépre, Text-to-Speech (TTS) rendszerrel. A magyar vakok első beszélő számítógépe. Elkészült az IBM PC-hez is.

A Beszéd- és Rehabilitáció technológiai osztály 1997-ben KFKI RMKI, ma Wigner Fizikai Kutatóközpontban dolgozik

MObil SegítőTárs (MOST) vak embereknek számára mobiltelefon használata: Braille szövegbevitel, névjegyzék, SMS küldés-olvasás, telefonálás, email-ezés, diktafon kezelés, GPS navigáció, adatbáziskezelés, játékprogramok, elektronikus könyvek
Speciális **Braille cella billentyűzet**
Android rendszeren

Új korszak kezdete

1990 KFKI átalakul

Anyagtudományi Kutatóintézet

1998-tól Műszaki Fizikai és Anyagtudományi Kutatóintézet

Atomenergia Kutatóintézet

Mérés- és Számítástechnikai Kutatóintézet (1997-ig)

Részecske- és Magfizikai Kutatóintézet

Szilárdtestfizikai Kutatóintézet

1998-tól Szilárdtestfizikai és Optikai Kutatóintézet

Nemzetközi együttműködések

Megalakul a KFKI Számítástechnikai Rt.

Számítóközpont 1992-ben Számítógép Hálózati Központ

Részecske- és Magfizikai Kutatóintézet főosztálya

továbbra is szolgáltató minden telephelyi akadémiai kutatóintézet számára

Út az Internet felé

Gépek összekapcsolása ICT 1905 TPA-1001 kettős rendszer 1970

CEDRUS ESzR gép – TPA-70, majd

FILTER (**FILE** **TransfER**) ESzR gép-TPA 11/440 Statisztikai Hivatal

Hálózati fejlesztés: **LOCHNESS** (**LOC**al **H**ighspeed **NE**twork **Sy**stem) hálózat
Kurcsatov Intézet (T-15 Tokamak) mérés-automatizálás, mérési adatgyűjtés

KFKI Intézetekben 80-as évek végére **DECnet** hálózat kb. 300 végponttal

IIF (**I**nformációs **I**n**F**rastruktúra) program 80-as években **X.25** hálózat (64 Kbps)
ELLA magyar nyelvű levelezőrendszer E-mail, file transfer.

Nemzetközi kapcsolat: néhány partizánakció már a 80-as években (Nagy Dénes 2009)
1990-ben levelezés kapugépeken keresztül IIF-bécsi egyetem, UUCP)

KFKI-ban TPA-11 gép helyi DECnet hálózat - IIF X.25 hálózat

CERN bérelt vonal 1991 9,6 Kbps átviteli sebesség

DECnet - HEPnet (**H**igh **E**nergy **P**hysics) hálózat majd TCP/IP

Erről részletesen Giese Piroska!

Belépés a CERN-be 1992

Carlo Rubbia és Pungor Ernő felvonja a magyar zászlót a CERN előtt

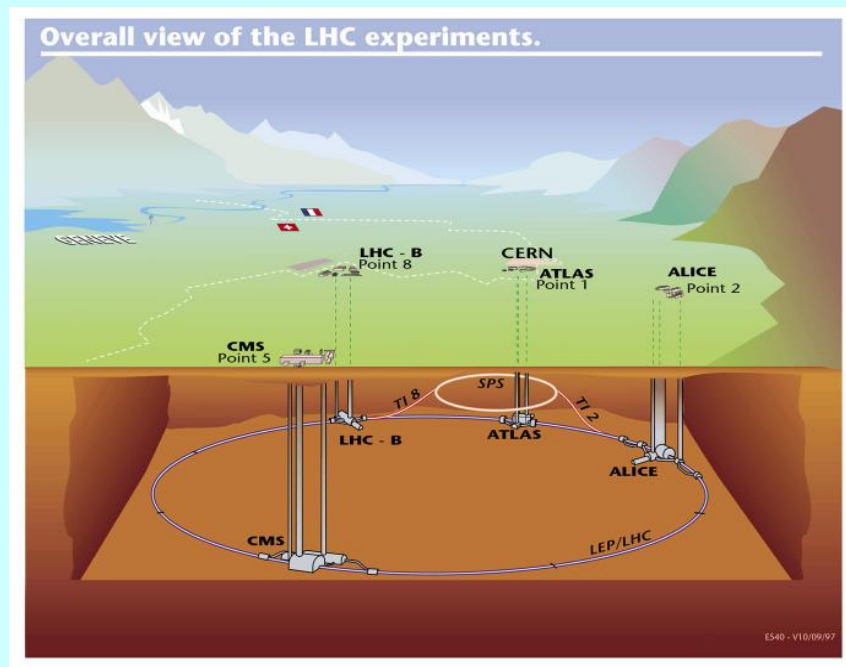
Belépés a CERN-be

Magyar csoportok intézményes részvétele nagy CERN-kísérletekben

NA49, OPAL, NA61, ALICE, ATLAS, CMS, TOTEM

Magyar csoportok által fejlesztett, épített részegységek épülnek be a CERN nagy kísérleti berendezéseibe.

Magyar cégek szállítanak részeket berendezésekhez

Hálózatok

Feladatok:

Telephelyi hálózat fejlesztése

Hazai és nemzetközi hálózati kapcsolatok

KFKI RMKI az IIF (NIIF) Program Regionális Központja

részt vesz szervezetében, projektjeiben

magyar kutatói hálózat Hungarnet HBONE

Hálózati szolgáltatások

Biztonság

Hálózatok

RMKI - CERN – vonal 9600 bps 1994-ig működik

1992 KFKI - IIF – 64 Kbps

X.25 mellett már **TCP/IP is**

1992 Nagygépes korszak vége **BASF** gép leáll.

1992 IIF nemzetközi kapcsolata 92-ben 2x64Kbps **EARN, EUNET**

Európai kutatói hálózatok: „protokollok harca”

(X.25, OSI, TCP/IP)

RARE (Réseaux Associés pour la Recherche Européenne)
(1985-1994)

RIPE (Réseaux IP Européens) (1989-)

**CERN alapvető fontosságú szerepet játszott
a TCP/IP elterjedésében!**

Internet Hall of Fame

2014. április 9. Internet Society (ISOC)

INTERNET HALL of FAME

GLOBAL CONNECTOR

Ben Segal honorary CERN staff member

Dr. Segal enabled the Web's development by

- **coordinating TCP/IP's adoption within the European Organization for Nuclear Research (CERN)**

INTERNET HALL of FAME

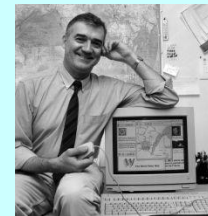
2012 INNOVATORS

Tim Berners-Lee

Robert Cailliau

2013 INNOVATORS

François Flückiger

Hálózatok

Európai kutatói hálózatok:

1993 megalakul **DANTE** non-profit co.
(**RARE Operational Unit**)

Hálózatok

EMPB (European Multi-Protocol Backbone) 1992-95

EuropaNet 1995-1997. ≤ 8 Mbps

1993 Csillebérc telephelyi optikai hálózat **10 Mbps**
multimódusú optika

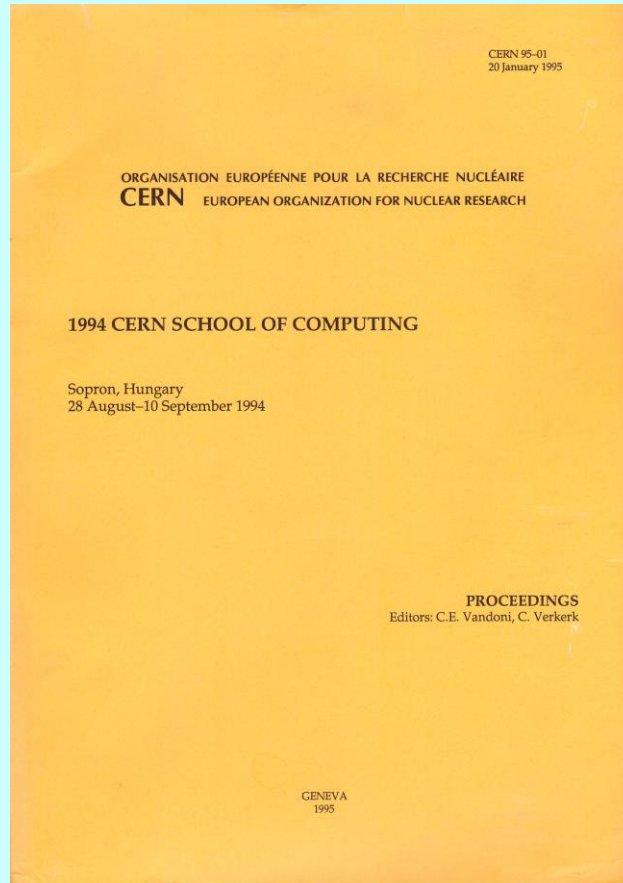
1993 Csillebérc – IIF **2 Mbps** mikrohullámú kapcsolat
(2000-ig ez marad)

1994 RARE és EARN összeolvad,
TERENA létrejön Hungarnet tag

1994 KFKI RMKI

CERN School of Computing Sopron
(64Kbps vonal)

CERN School of Computing 1994 Sopron

64 Kbps vonalat sikerült kiépíteni Sopronba

Internet

TPA, 9,6 Kbps Internet kapcsolat IIF – KFKI között 1990-es évek eleje

Internet

1994 KFKI **Gopher** majd **Web** a „magyar elsők” között,

intézetek honlapjai

„vendég” honlapok

Tudományos egyesületek

Eötvös Loránd Fizikai Társulat

Magyar Asztronautikai Társaság ...

Folyóiratok

Fizikai Szemle

Természet Világa...

Kulturális honlapok

Tudománytörténet História-Tudósnapár

Képzőművészet Magyarországon

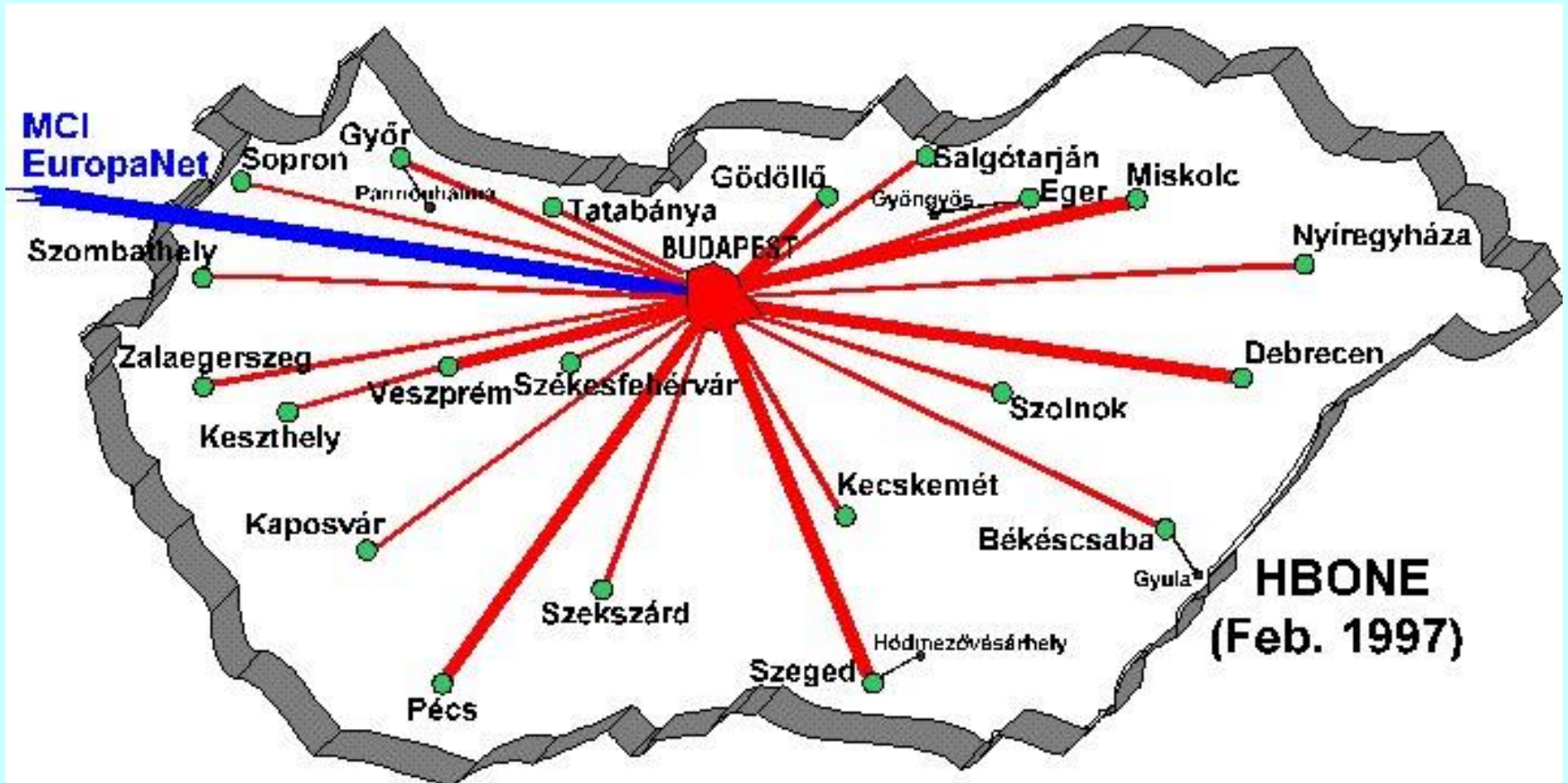
Web Gallery of Art...

1995 NIIF nemzetközi kapcsolata 384 Kbps,

(EBONE 256Kbps, EMPB 128Kbps)

1995 NIIF-Csillebérc X.25 vonal működése befejeződik

HBONE térkép 1997

Magyarországi kutatói hálózat térképe nemzetközi kapcsolatokkal 1997 február

Internet

Európai kutatói hálózatok:

TERENA

DANTE TEN-34 1997-1998 34 Mbps ATM

TEN-155 1998-2001 155 Mbps ATM

1998 Csillebérc telephelyi hálózat sebessége **100 Mbps**

2000 január NIIF- Csillebérc kapcsolat **155 Mbps**

mikrohullám 2 Mbps tartalék

DANTE GÉANT 2001- több szakasz,

jelenleg **2013-2015 GÉANT (GN3PLUS)**

2001 december NIIF- Csillebérc **1 Gbps**

2002 NIIF nemzetközi kapcsolat **2.5 Gps**

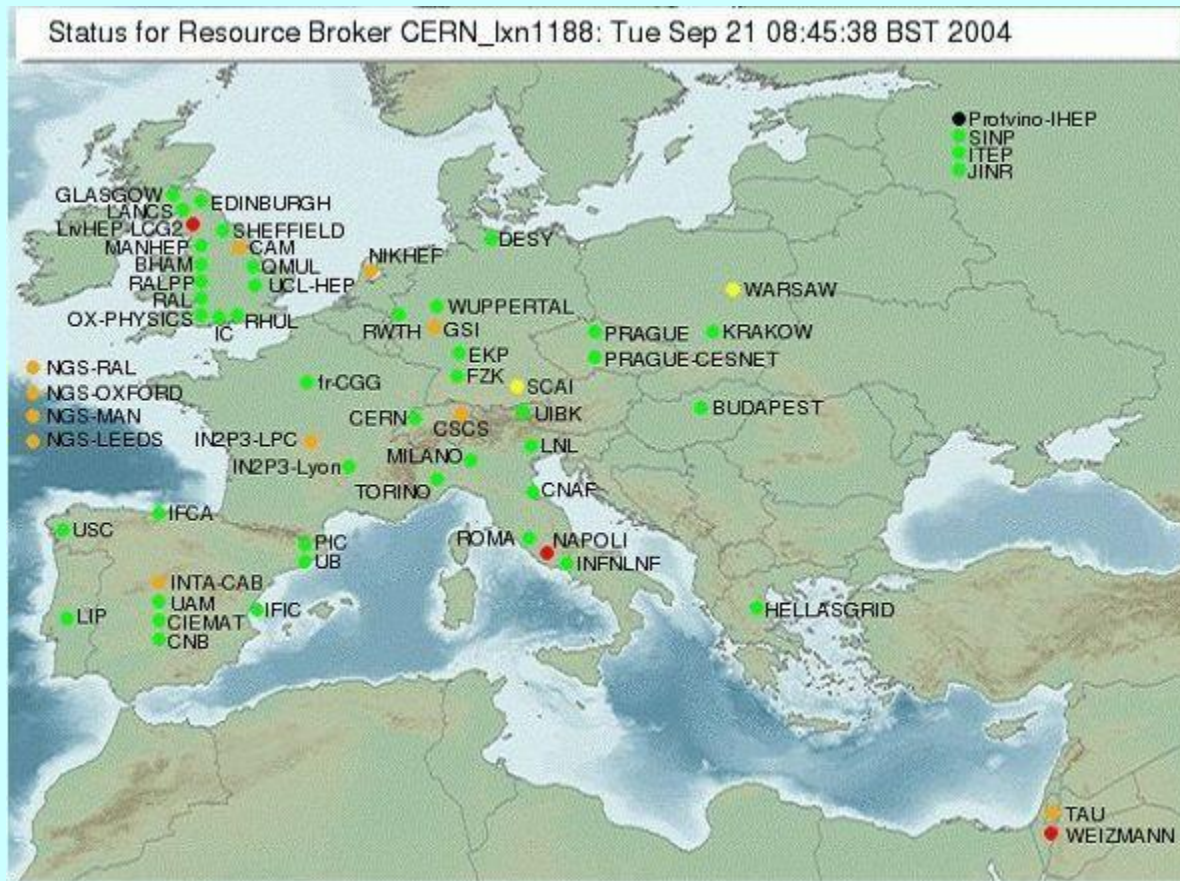
2003 telephelyi hálózat is **1 Gbps** (monomódusú optika)

2003 KFKI RMKI CERN, hazai **Grid** kezdeményezések

(DemoGRID, HUNGrid etc.)

2004 KFKI RMKI működik a **CERN Grid** budapesti **Tier2** központja

CERN Grid 2004

2004 évi CERN Grid-térképen működőként látható a budapesti Tler2 központ

NJSzT iTf 2014. ápr. 16. Egykor és most – Adatutak

Internet

2004 KFKI RMKI kezdetektől az országos akadémiai
videokonferencia rendszer tagja

CERN és más nemzetközi együttműködések
elképzelhetetlenek videokonferencia nélkül!

Eduroam oktatók és diákok hozzáférnek
távolról Campus erőforrásokhoz

WiFi szolgáltatás

Biztonság, tűzfal

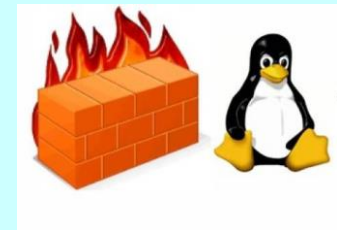
levelezés levélszűrés, spam elleni védelem

A hálózat **otthonról való elérése**

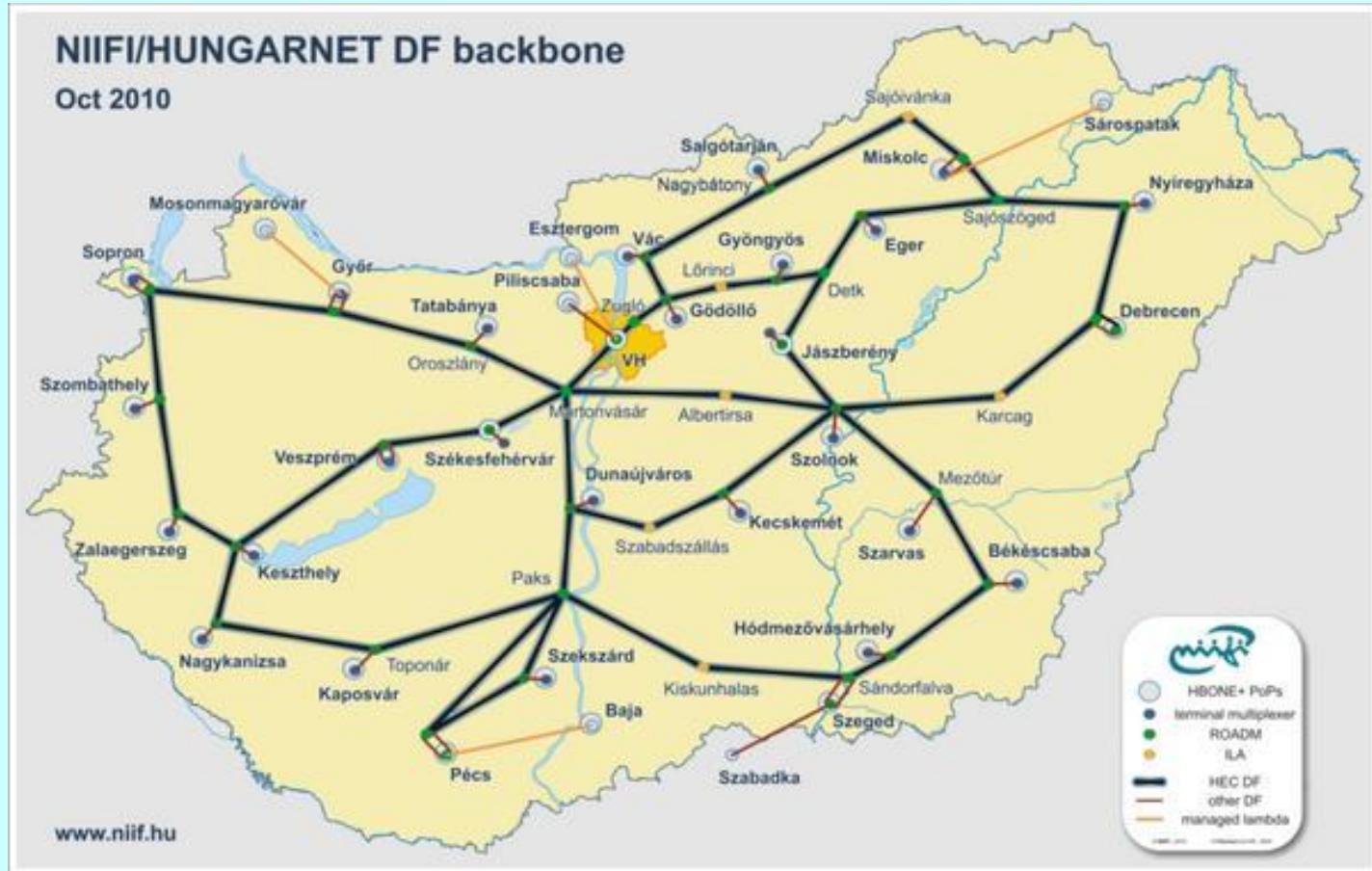
Részvétel az IPv6 (Internet Protocol version 6)
bevezetésében a magyar akadémiai hálózaton

Wigner FK **CERN WLCG (Worldwide LHC
Computing Grid) Tier2**

számos, nemzetközi együttműködések által használt
cluster

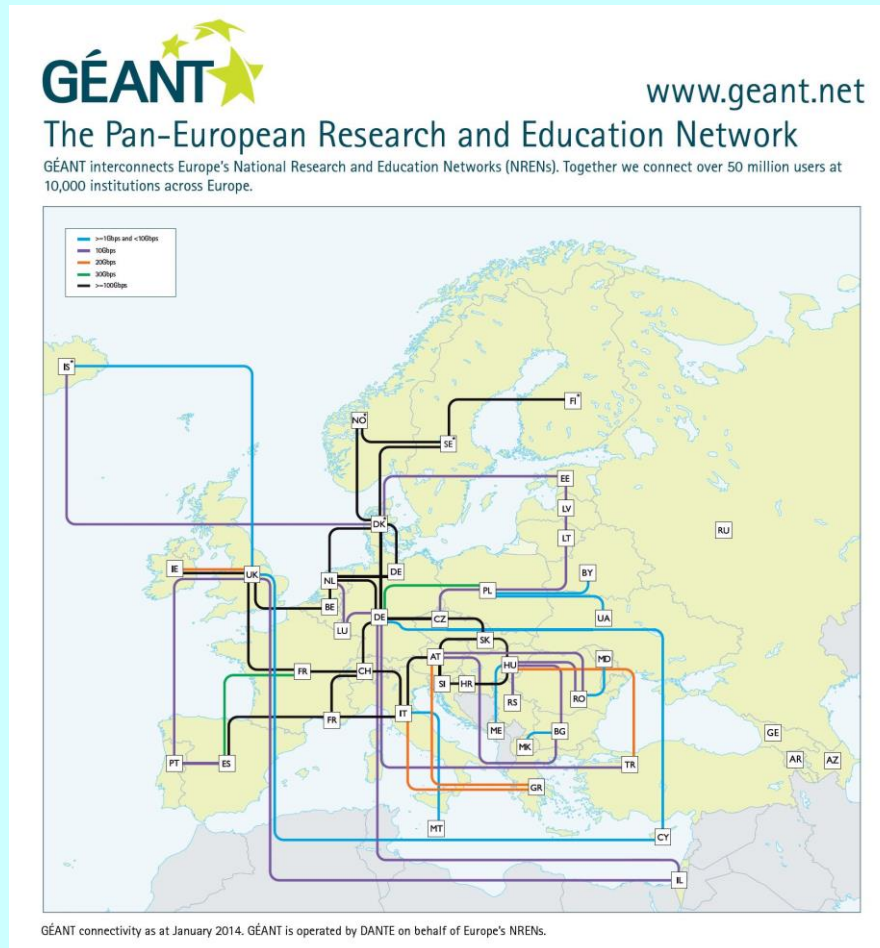
Magyar kutatási gerinchálózat (HBONE)

Magyar kutatási és felsőoktatási gerinchálózat (HBONE) 2014 évben

NJSzT iTf 2014. ápr. 16. Egykor és most – Adatutak

Európai kutatói hálózatok 2014

A DANTE által összekapcsolt európai kutatási és oktatási hálózatok 2014-ben

NJSzT iTf 2014. ápr. 16. Egykor és most – Adatutak

Internet

2010 NIIF-GÉANT kapcsolat 10 Gbps

**2010 HBONE gerinc teljesen átépül,
fekete üveg, DWDM
országos gerinc 10 Gbps**

**2012. szeptember NIIF-Csillebérc
kapcsolat 10 Gbps**

2013. június 13.

**Wigner Adatközpont ünnepélyes
átadása**

CERN-Wigner 100 Gbps

Köszönöm a figyelmet!